

NİSÂ SURESİ 24. ÂYETİ IŞIĞINDA MUT'A NİKAHI

Yrd.Doç.Dr. H.Mehmet SOYSALDI*

GİRİŞ:

Amacı sağlam bir toplum kurmak olan İslam, âileye çok önem vermiştir. Çünkü aile, toplumun temel taşıdır. Toplumlar ailelerden oluşurlar. Toplumunu oluşturan aile sağlam olursa toplum da sağlam olur. Aile ise evlenme ile kurulur.

Evlilik, kişinin kendisini ve eşini harama düşmekten korur, insan neslini son bulmaktan, yok olmaktan kurtarır. Doğurma ve çoğalma yoluyla neslin devamını sağlar. Zira toplum nizamının tamamlayıcı bir unsuru olan ailenin kurulması, nesebin muhafazası, neslin bekası ve bireyler arasında yardımlaşma ruhunun geliştirilmesi evlilikle mümkün olur. Bundan dolayı Kur'an-ı Kerim, insanları evlenmeye teşvik etmiş:

وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ بَيْنَ وَحَفْدَةً

وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ أَقْبَالَ بَاطِلٍ يُؤْمِنُونَ وَيَنْعَمَ اللَّهُ لَهُمْ يَكْفُرُونَ

“Allah size kendinizden eşler var eder. Eşlerinizden de oğullar ve torunlar var eder. Size temiz şeylerden rızık verir. Öyleyken batıla inanıyorlar ve Allah'ın nimetlerini inkar mı ediyorlar?”¹

وَأَنْكِحُوا الْأَيَامَىٰ مِنْكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ

إِنْ يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

“İçinizdeki bekarları, kölelerinizden ve câriyelerinizden sâlih olanları evlendirin. Eğer yoksul iseler. Allah onları lütfu ile zenginleştirir. Allah lütfu bol olandır, bilendir”² demiştir.

İyi kadını, dünyanın en güzel nimeti sayan İslam peygamberi de şöyle buyurmuştur:

الدنيا متاع وخير متاع الدنيا المرأة الصالحة

* Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Tefsir Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

1 Nahl, 16/72.

2 Nur, 24/32.

“Dünya bir geçimden ibarettir. Şu geçim dünyasının en güzel nimeti de iyi (hıyulu ve dindar) kadındır.”³

Ayrıca Hz.Peygamber (s.a.v) konunun önemini birçok hadiste beyan etmiştir. Burada üç hadis-i şerifi nakletmek istiyoruz:

ما استفاد المؤمن بعد تقوى الله خيرا له من زوجة صالحة ان أمرها أطاعته
وان نظر إليها سرته وان غاب عنها نصحته في نفسها وماله

“Mü'min, Allah korkusundan ve O'na itaatten sonra, iyi bir kadından yararlandığı kadar hiçbir şeyden yararlanmamıştır. Çünkü, ona emretse sözünü dinler, yüzüne baksa kendisini sevindirir, üzerine yemin etse yeminini doğru çıkarır, başka tarafa gitse kendisinin gıyabında namusunu ve malını korur.”⁴

يا معشر الشباب من استطاع منكم الباءة فليتزوج فإنه أغض للبصر
وأحصن للفرج ومن لم يستطع فعليه بالصوم فإنه له وجاء

“Gençler, sizden gücü yeten evlensin. Çünkü bu gözü harama karşı korur, namusu muhafaza eder. Gücü yetmeyen de oruç tutsun, çünkü oruç şehveti kırar.”⁵

النكاح من سنتي فمن لم يعمل بسنتي فليس مني
وتزوجوا فاني مكاثر بكم الأمم ومن كان ذا طول فليتك
ومن لم يجد فعليه بالصيام فان الصوم له وجاء

“Nikah benim sünnetimdir. Sünnetimi terkeden benden değildir. Evleniniz, çünkü ben sizin çokluğunuzla diğer ümmetlere karşı övüneceğim. Hali vakti yerinde olan evlensin, eli dar olan da oruç tutsun. Zira oruç, şehveti kırar.”⁶

Evlenmenin amacı, sadece erkekle kadının doğal duygularını tatmin etmeleri değil, insanların üremesini sağlamaktır. Şehvet duygusu, neslin de-

³ Müslim, Radâ', 17.

⁴ İbn Mâce, Nikah, 5.

⁵ Buhârî, Nikah, 2; Müslim, Nikah, 5; İbn Mâce, Nikah, 1; Nesâî, Sıyâm, 43; Ahmed İbn Hanbel, el-Müsned, Beyrut, trs, I,378.

⁶ İbn Mâce, Nikah, 1.

vamı için sadece bir araçtır. Nitekim Hz.Peygamber Efendimiz: “*Evleniniz, çünkü ben sizin çokluğunuzla diğer ümmetlere karşı övüneceğim.*” cümlesiy-
le bunu vurgulamış ve evlenmenin asıl amacının üreme olduğunu belirtmiştir.

Allah'ın tavsiye ettiği meşru nikah, öncelikle kişiye, Allah'ın mülkünde tasarruf yetkisi vermektedir. Bilindiği gibi herşey Allah'ın mülküdür. Allah'ın mülkünü O'nun istediği tarzda kullanmayan haram işlemiş olur. Öyleyse, erkek-kadın münasebetleri Allah'ın dilediği tarzda ve koyduğu şartlar çerçevesinde olmalıdır. Kadın-erkek münasebetlerinde helal olmayan tasarruflara dinimiz zina demiştir⁷ ve bütün cinâyetler arasında zinaya en ağır ceza takdir edilmek suretiyle bu meselede Allah'ın mülkündeki haram tasarrufun dünyevî ve uhrevî neticelerinin azametine dikkat çekilmiştir. Dolayısıyla Allah'a ve ahirete inanan bir kimsenin nikah mevzuunda çok hassas olması, zandan, şüpheli durumlardan kaçınması gerekir.

Günümüzde bazı insanlar Allah'ın kendilerine helal kıldığı nikahı terkederek, gayr-i meşru ilişkilere yönelmektedirler. Bu yüzden toplumumuzda zina, fuhuş ve sapık ilişkiler alabildiğine yayılmış bulunmaktadır. Bu tür sapık ilişkilerin çoğalmasında meşru diye gösterilen fakat hiçbir meşruiyeti olmayan mut'a nikahının yaygınlaşmasının da büyük bir rol oynadığını görmekteyiz.

Bugün dindar fakat dinini yeterince bilmeyen gençlerimiz arasında meşru bir akit gibi gösterilmeye, benimsetilmeye çalışılan mut'a nikahı, esas itibarıyla, İslam öncesi Arap cemiyetinde mevcut olan nikah çeşitlerinden biri idi. Son zamanlarda mut'a nikahı meşru' bir nikahmış gibi propaganda edilmeye başlanmış ve bilhassa okuyan dindarlar arasına sokulmaya çalışılmaktadır. Gençliğimizi bu sapıklığa karşı uyarmak maksadıyla bu konunun yüce kitabımız Kur'an ışığında etraflıca tahliline gerek duyuyoruz.

Müt'a Nikahı: Dinimizde meşru olan nikah, kadın-erkek arasında karşılıklı rızaya dayanan, iki şahit huzurunda akdedilen ve aleniyet ve süreklilik özelliklerini taşıyan bir evliliktir. Bir erkeğin, belli bir ücret karşılığında bir kadınla belli bir süre için evlenmesine ise mut'a nikahı denilmektedir. Bu nikahta, normal nikahta mevcut olan çocuk edinme, ünsiyet, verâset gibi diğer gayeler yoktur. Tek maksat temettu' yani istifade

⁷ Fıkıh açısından "had cezası"nı gerektiren zinadan başka olarak, bu zinaya zemin hazırlayıcı davranışlarda hadislerde zina olarak tasvir edilerek, elin, dilin ve gözün zinasından bahsedilmiştir. Bkz., Buhârî, İsti'zan, 12, Kader, 9; Müslim, Kader, 20.

olduğu için mut'a denmiştir.⁸ Mut'a nikahı önceden belirlenen müddetin dolmasıyla sona erer ve talak olmadan ayrılık gerçekleşir.⁹ Verâset, nafaka, iddet gibi normal nikahla hasıl olan durumlar bunda yoktur.¹⁰ Burada sadece, belirlenen müddet içinde kadının nefsinden yapılacak istifadeye mukabil ödenecek para mevcuttur.

Mut'a nikahını meşru sayanlar Nisâ suresinin 24.âyetini kendilerine delil olarak göstermektedirler. Yüce Allah sözkonusu ayette şöyle buyurmaktadır:

فَمَا اسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ فَرِيضَةً وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ

فِي مَا تَرَاضَيْتُمْ بِهِ مِنْ بَعْدِ الْفَرِيضَةِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا

“...O halde onlardan faydalanmanıza karşılık ücretlerini, onların bir hakkı olarak verin. Mehir kesildikten sonra birbirinizle karşılıklı anlaşarak kesilen miktarı azaltıp çoğaltmanızda üzerinize bir günah yoktur. Şüphesiz Allah her yaptığınızı bilen, her şeyi yerli yerinde yapandır.”¹¹

Bu âyette geçen istimtâ' (الاستمتاع) kelimesi, lügatte faydalanma anlamına gelmektedir. Kendisinden faydalanılan her şeye de Arapça'da meta' (مَتَاع) denilmektedir. Sözgelimi, “adam çocuğundan yararlandı” denirken, bu kelime kullanıldığı gibi, genç yaşta ölenler için de “gençliğinden yararlanmadı” denilerek yine aynı kelime kullanılır. Yukarıda zikrettiğimiz âyette, “onlardan faydalanmanıza karşılık ücretlerini, onların bir hakkı olarak verin” sözünde geçen ücretten maksat; nikah karşılığı verilen mehir mi, yoksa kadından belli bir süre yararlanma karşılığı verilecek bir ücret mi olduğu hususunda âlimler arasında görüş ayrılığı vardır.

⁸ Zerkânî, Ebu Abdillâh Muhammed b.Abdilbaki b.Yusuf, *Şerhu Muvatta*, Mısır, 1962, IV,45; Ayrıca bkz., İbn Kesir, İmadüddin Ebu'l-Fida İsmail, *Tefsiru'l-Kur'ani'l-Azim*, Çev: Bekir Karlığa-Bedrettin Çetiner, Çağrı Yay, İst, 1984, IV, 1626,1627.

⁹ İbn Hacer, Ahmed b.Ali el-Askalânî, *Fethu'l-Bârî*, Mısır, 1959, XI, 70.

¹⁰ Aynî, Bedrüddin Ebu Muhammed Mahmud b.Ahmed, *Umdetü'l-Kârî Şerhu Sahihi'l-Buhârî*, Beyrut, 1348, XVII, 246.

¹¹ Nisâ, 4/24.

İslam âlimlerinin çoğunluğuna göre buradaki ücret, nikahta kadınlara verilmesi gerekli olan mehirdir. Çünkü Yüce Allah bazı âyetlerde nikahta kadına verilmesi gereken mehri “ücret” olarak ta isimlendirmiştir. Mesela;

فَانكِحُوهُنَّ بِإِذْنِ أَهْلِهِنَّ وَآمَاتُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ
“Sahiplerinin izniyle onlarla evlenin ve onlara ücretlerini verin”¹²

وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ أَنْ تَنْكِحُوهُنَّ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ
“Ücretlerini kendilerine verdiğiniz takdirde bu kadınlarla evlenmenizde sizin için bir günah yoktur.”¹³ bu âyet-i kerimelerde Allah Teâlâ nikahta kadınlara verilen mehri “ücret” olarak isimlendirmiştir. Mehir, nikah ile kadından yararlanmanın karşılığıdır. Bunun belli bir miktarı vardır. Fakat kadınla erkek, aralarında anlaşarak mehri diledikleri şekilde ayarlayabilirler, azaltıp çoğaltabilirler. Nisa suresi 24. âyette geçen istimtâ' ise nikahta mehrini verdikten sonra erkeklere helal olan birleşmeden kinâyedir.¹⁴

İslam âlimleri mut'a nikahının haram olduğuna dair başka âyetlerden de delil getirmişlerdir: Mesela, Yüce Allah Mü'minûn suresinde kurtuluşa erecek mü'minlerin vasıflarını anlatırken şöyle buyurur: “Mü'minler ırzlarını korurlar. Ancak eşleri, yahut ellerinin sahip olduğu (câriyeler) hariç (bunlarla ilişkilerinden dolayı da) kınanmazlar. Ama bunun ötesine gitmek isteyen olursa, işte onlar haddi aşanlardır.”¹⁵

Dikkat edilirse, bu âyetlerde mü'minlere cinsi arzularını gidermede iki meşru yol gösterilmiş, bunların dışında kalan bütün yollar gayrimeşru ilan edilmiştir. Meşru olan yollar şunlardır:

- 1) Dinin meşru kıldığı nikah yoluyla edinilen eşler.
- 2) Sağ elin sahip oldukları diye ifade edilen câriyelerdir. Cassas, bu âyetlerin mut'a nikahının haram olmasını gerektirdiğini söyledikten sonra şöyle der: “Mut'a yoluyla nikahlanan kadın ne zevcedir, ne de câriyedir.”¹⁶

¹² Nisâ, 4/25.

¹³ Mümtetine, 60/10.

¹⁴ Süleyman Ateş, **Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri**, İst, 1989, II, 250.

¹⁵ Mü'minûn, 23/5-7.

¹⁶ el-Cassas, Ebu Bekir Ahmed b.Ali er-Râzî, **Ahkâmü'l-Kur'an**, Beyrut, trs, V, 92.

İslam âlimleri şu âyeti de mut'anın haram olduğuna delil gösterirler: “Evlenme (imkanı) bulamayanlar, Allah kendilerini lütfundan zengin edinceye kadar iffetlerini korusunlar...”¹⁷ Eğer mut'a câiz olsaydı, Allah, evlenme imkanı bulamayan mü'minlere mut'a yapmalarını emrederdi. Halbuki Yüce Allah, evlenme imkanı bulamayan mü'minlere iffetli olmalarını emretmektedir.¹⁸

Bu meselede Kur'an'dan gösterilen bir diğer âyet de şudur: “İçinizden inanmış hür kadınlarla evlenmeğe gücü yetmeyen kimse, elleriniz altında bulunan inanmış genç kızlarınız (olan câriyeleriniz)den alsın... Câriye nikahlama, sizden mehir ve nafakaya gücü yetmeyip de büyük bir meşakkat altına girmekten ve evlenmemekle de zinaya meyletmekten korkanlar içindir. Yoksa sabretmeniz sizin için daha hayırlıdır...”¹⁹

Eğer mut'a câiz olsaydı ne zinaya gitme korkusu olurdu ne câriye ile nikahlanmaya gerek kalırdı, ne de câriyelerle nikahlanmayı terkederek sabretmeyi esas almak yukarıdaki zikrettiğimiz âyette tavsiye edilirdi.²⁰

Bazı âlimler, -özellikle şî'a âlimleri- biraz önce zikrettiğimiz Nisâ suresi 24.âyetinin, mut'a nikahının hükmünü belirttiğini söylemişlerdir.²¹ Onlara göre âyetteki, “onlardan faydalanmanıza karşılık ücretlerini, onların bir hakkı olarak verin” cümlesinden mut'a nikahının kastedildiği konusunda bazı Sahâbîlere, özellikle Abdullah İbn Abbas'a atfedilen rivâyetler vardır. Übeyy İbn Kâ'b, Abdullah İbn Abbas ve Abdullah İbn Mes'ûd'un:

“إلى أجلٍ مُّسمى ” ilavesiyle cümlesini, “فَمَا اسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ” şeklinde “فَمَا اسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ إِلَى أَجَلٍ مُّسمى فَأَتُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ” okudukları rivâyet edilir.²² Mücâhid'e göre bu âyet, mut'a nikahı hakkında inmiştir. Özellikle burada ücret karşılığında yararlanma (الاستمتاع)

¹⁷ Nur, 24/33.

¹⁸ Şah Abdülaziz, Gulam Hakim ed-Dehlevî, Muhtasaru't-Tuhfeti'l-İsna Aşeriyye, İst, 1976, s.228.

¹⁹ Nisâ, 4/25.

²⁰ Şah Abdülaziz, a.g.e., a.y.

²¹ el-Cassas, a.g.e., II, 147; İbn Kesir, İmâduddin Ebu'l-Fida, Tefsiru'l-Kur'ani'l-Azîm, Beyrut, 1966, I, 474; Ateş, a.g.e., II, 250.

²² İbn Kesir, a.g.e., I, 474.

tabirinin kullanılması, bu cümle ile geçici bir birleşmenin kastedildiğini gösterir. Çünkü kelimenin kökü olan (مَتَاع) “geçici bir zevk” anlamındadır.

İstimtâ' da geçici bir yararlanma demektir. Demek ki bu âyetten kasıt, geçici nikahtır demişlerdir.

Kur'an Öncesi (cahiliye devrinde) Müt'a Nikahı:

Cahiliye döneminde Şıgar, Haden, İstibda, Bedel vs. adlarla anılan evlenme şekilleri olduğu gibi bir de Mut'a nikahı denilen bir evlenme şekli mevcuttu. Mut'a, geçici bir evlenme şekli olup, önceden tesbit edilen zamana kadar bir kadınla bir erkeğin bir arada yaşamalarını sağlıyordu. Yuva kurmak, çocuk edinmek gibi geçici bir gayesi de yoktu. Bu türlü geçici evlenmeler, bilhassa yabancı bir memlekette geçici olarak bulunan erkekler tarafından yapılmaktaydı. Mut'a nikahının yapılması için aile büyüklerinin iznine gerek görülmezdi. Bu nikah kıyıldıktan sonra kadın kendi ailesinin içinde kalır, kocasına bir mızrakla çadır verirdi. Bu surette erkek, kadının kabilesi içinde kaldıkça onların halifi sayılır, evlilik bağı devam ettiği sürece bu kabile ile beraber hareket ederdi. Kadın mut'a nikahına son vermek istediği zaman çadırın kapısını aksi yöne çevirir, koca bunu görünce kendi kabilesine döner giderdi. Bu çeşit evlenmeden doğan çocuklar kadına ait olur ve “filan kadının çocuğu” diye anılırdı. Bu nikahla geçici bir süre içinde evlenenler, süre bitiminde boşamaya lüzum görmeden ayrılırlardı. Neslin devamını sağlamak, birlikte yaşamak gibi gayelerden mahrum bulunan bu nikah, sadece şehvet duygusunu tatmin için yapılırdı. Bazen mut'a nikahı kıyılırken belirli bir süre konuşulmaz, koca karı ile yaşamak istediği sürece nikah geçerli sayılır, koca karıdan vazgeçince akit sona ermiş olur diye bir şart koşulurdu. Mut'a nikahında süre bitince kadın gidebilir, koca onu yanında tutamazdı. Kadın ve erkek arasında verâset hakkı da bulunmazdı.²³

İslam ve Mut'a Nikahı:

Yukarıda zikrettiğimiz gibi İslamdan önce Araplar arasında normal evlilik dışında bu tip evlenmeler de mevcuttu. İslam'ın başlangıcında mut'a nikahının mübah olduğu hususunda âlimler arasında ittifak vardır. Kur'an, milâdî yedinci asırda indiğinde O'nun ilk muhatapları araplardı. Kur'an-ı Kerim indiğinde bu toplumdaki insanlar, yazılanı olduğu gibi kaydedecek boş bir levha durumunda değillerdi. Batıl inançlar, yanlış ibadet şekilleri, örf ve âdetler alabildiğine yaygındı. Böyle bir topluma inen Kur'an'ın mesajı, çoğu batıl olan eskilerin yerini alacaktı. Ama insanın kültür dağarcığı kara tahta

²³ Ali Osman Ateş, **Sünnetin Kabul veya Reddedtiği Cahiliye ve Ehl-i Kitab Örf ve Adetleri**, (basılmamış doktora tezi, İzmir, 1989), s.286-287.

değil ki, bir hamlede silinip, yerine yenileri yazılsın. Kaldı ki, yaratılışı gereği insanoğlu, bilerek batıla, kötüye yönelmez. Batılları da iyi ve doğru bilerek benimser. Bu sebeple insan, inançlarında ve alışkanlıklarında mutaassıptır. İnsanın onları terketmesi için, yanlışlığına ikna edilmesi, eski alışkanlığının kırılması lazımdır. Bu iş fert planında zor olduğu gibi cemiyet planında çok daha zordur. O halde inançları, âdetleri, alışkanlıkları ve her çeşit değerleriyle bir toplumu toptan değiştirmekten daha zor bir şeyin olmadığını söyleyebiliriz. Günümüzde insan fitratının tâbî olduğu kanunlar, gelişen beşerî ilimler sayesinde çok iyi bilindiği, kitap, dergi, gazete, radyo, televizyon gibi iletişim araçları son derece gelişip zenginleştiği halde, toplumun fertlerini her gün yiyip bitiren yanlış alışkanlıkların değiştirilmesinde başarı sağlanamamak-tadır. İşte bu zor işi, yani her şeyi ile İslam dışı olan bir cemiyetin cahiliye kültürünü silip yerine İslam'ı ikâme etme işini Hz.Peygamber (s.a.v) ilim ve tekniğin bu güne göre sıfır olduğu bir devirde 23 sene gibi kısa bir zamanda başarmıştır. Hz.Peygamber (s.a.v) bunu yaparken de Cenab-ı Hakk'ın irşadiyle tedric prensibini kendine düstur edinmiştir. Tedric; muhatabın durumunu esas almak, onları yavaş yavaş, alıştıra alıştıra asıl hedefine, en mükemmel olan İslam'a götürmektir. Tedricte ilk söylenenle en son söylenen arasında birtakım merhaleler vardır. Tıpkı merdiven gibi. Merdiven bizi hedefe hemen ulaştır-maz, basamak basamak çıkarır.

Kur'an, hemen hemen her meselede tedrice yer vermiştir. Mesela, önce iman esaslarını tebliğ etmiş, sonra ahkama geçmiştir. On üç yıllık Mekke dönemi esas itibarıyla imanî meseleleri açıklar. Nitekim ilk nâzil olan sureler Allah'tan, cennet ve cehennemden bahseder, uhrevî mesuliyetlere dikkati çeker. Hatta tevhid inancını ilgilendirdiği halde, ilk inen vahiylerde putlar meselesine temas edilmemiş, bu sayede bütün Mekkeliler Hz.Peygamber (s.a.v)'i dinlemiş, bir kısmı da müslüman olmuştur. Putların batıl olduğu, put inancı üzere ölen atalarının âkıbetlerinin kötü olduğu açıklandığı andan itibaren Mekkeli müşrikler birden tavır değiştirmiş, önce müslümanlarla alay etmeye başlamışlar daha sonra da işkence etmişlerdir.²⁴ Kur'an'ın tedricilik prensibine örnek olarak içkinin yasaklanmasını verebiliriz. İçki ile ilgili vahiyler Mekke'de başlamış, yavaş yavaş alıştıra alıştıra, Resulullah'ın hayatının sonlarına doğru bugünkü son şekil beyan edilmiştir. Bu hususta Hz.Aişe (r.a) şöyle demektedir: "...Eğer ilk defa "içki içmeyiniz!" emri inseydi "biz içkiyi

²⁴ İbn Sad, Ebu Abdillah Muhammed, *et-Tabakâtü'l-Kübrâ*, Beyrut, 1960, I, 199; İbrahim Canan, *Hadis Ansiklopedisi, Kütüb-i Sitte*, Akçağ Yayınevi, İst, trs, XV, 427.

asla bırakmayız!” derlerdi. Eğer “zina etmeyin!” emri inseydi “asla zinayı bırakmayız!” derlerdi.²⁵

Şu halde sadece mut'a nikahı meselesi değil, pek çok meselede karşımıza çıkacak şaşırtıcı, yanıltıcı problemlerin çözümünde bu tedric prensibinin bilinmesi gerekir.

Hadis mecmualarında mut'a nikahının önce mübah olup sonra neshe edildiğine dair hadisler çöktür. Önce bu nikahın mübah olduğuna dair hadisleri görelim:

1) Ashabdan Abdullah İbn Mes'ud şöyle diyor: “Biz Allah'ın Rasulü (s.a.v) ile birlikte savaşa giderdik. Yanımızda karılarımız yoktu. Boşalıp rahatlayalım mı dedik. Önce bizi bundan menetti. Sonra bir elbise karşılığında belli bir süre için kadın nikah etmemize müsaade buyurdu. (Bu sözü anlatan) Abdullah, daha sonra: “*Ey inananlar, Allah'ın size helal kıldığı güzel ve temiz şeyleri haram etmeyin, sınırı aşmayın. Çünkü Allah, sınırı aşanları sevmez.*”²⁶ âyetini okudu.²⁷ Müslim'in, Nikah kitabının üçüncü babındaki hadis te aynı anlamdadır. Ancak orada: “Biz Resulullah ile savaşırdık” cümlesi yoktur. Bunun yerine “biz gençtik” kaydı vardır.

2) Câbir İbn Abdillâh ve Seleme İbn el-Ekvâ' şöyle diyorlar: “Bizler orduda idik. Resulullah (s.a.v)'in çağırıcısı şöyle bağırdı: 'Allah'ın Resulü (s.a.v) kadınlarla mut'a yapmanıza izin verdi. Mut'a yapınız.’”²⁸ Müslim'de bu anlamda bir hadis daha vardır.

3) Atâ şöyle diyor: “(Ashabdan) Câbir İbn Abdillâh, umre için (Mekke'ye) gelmişti. Evine (ziyarete) geldik. Orada bulunanlar kendisine birçok şeyler sordular. Sonra mut'adan söz ettiler. Câbir: 'Evet biz, Allah'ın Resulü (s.a.v)'in, Ebubekir ve Ömer'in devrinde mut'a yaptık' dedi.”²⁹ Müslim'in, Nikahu'l-Mut'a babındaki 15. hadiste de Câbir şöyle diyor: “Biz Allah'ın Resulü (s.a.v)'in ve Ebubekir'in devrinde bir avuç hurma ve un verecek birkaç gün mut'a yapardık. Nihâyet Ömer, 'Amr İbn Hureys hakkında mut'ayı yasakladı.”

²⁵ Buhârî, Fazâilü'l-Kur'an, 6.

²⁶ Mâide, 5/87.

²⁷ Müslim, Nikah, 3.

²⁸ Buhârî, Nikahu'l-Muharrem, 1; Müslim, Nikah, 3.

²⁹ Müslim, Nikah, 3.

4) Müslim'in Mut'a babındaki 17. hadiste de Ebu Nadra'nın şöyle dediği anlatılmaktadır: "Ben Câbir İbn Abdillâh'ın yanında idim. Biri geldi, İbn Abbas ile İbn Zübeyr'in hac ve kadın mut'ası hakkında görüş ayrılığına düştüklerini söyledi. Câbir şöyle dedi: 'Biz Resulullah (s.a.v) zamanında her iki mut'ayı da yaptık. Sonra Ömer bizi ikisinden de menetti. Biz de bir daha ikisine de dönmedik.'"³⁰

5) Seleme İbnu'l-Ekva', Allah'ın Resülü (s.a.v)'in şöyle buyurduğunu anlatıyor: "Hangi erkek ve kadın aralarında anlaşılırsa üç gece beraber kalırlar. Bundan sonra süreyi artırmak isterlerse artırılırlar, ayrılmak isterlerse ayrılırlar." Seleme İbnu'l-Ekva', bu hadisi anlattuktan sonra şöyle devam ediyor: "Artık bilmiyorum bu, yalnız bizim için özel bir izin mi idi, yoksa bütün insanlara verilen bir ruhsat mı idi?"³¹

6) Ebu Zerri Gıfârî de şöyle demiş: "İki mut'a, yani kadınlar mut'ası ile hac mut'ası yalnız bize mahsustur."³²

Yukarıda zikretmiş olduğumuz rivayetlerin hiçbirinde mut'anın mukime yani sefer halinde olmayana mübah kılındığını ifade eden bir ibare yoktur. Bu hadislerden anlaşıldığına göre mut'a nikahı savaş veya uzun seferlerde ailelerinden ayrı kalıpta zinaya düşme tehlikesi bulunduğuunda Hz.Peygamber (s.a.v) tarafından kısa bir süre için verilen ruhsattı. Bu ruhsat daha sonra Hz.Peygamber tarafından kaldırılmıştır. Şimdi mut'anın yasaklanması ile ilgili rivayetleri görelim.

Mut'anın Yasaklanması:

Mut'a nikahı ruhsatını ve daha sonra bu ruhsatın kaldırılmasını açık bir şekilde ifade eden rivâyetler özellikle *Sebre İbnu Ma'bed el-Cühenî* (r.a)'den gelmektedir. Müslim onun hadisini dokuz ayrı senetle kaydeder. Hüküm ve mana itibarıyla aynı kalsalar da her rivâyette bazı ziyade ve noksan bilgiler mevcuttur. Bazılarında, bizzat mut'a nikahı yaptığını belirten Sebre (r.a)³³ şu rivâyette, eski ruhsatın kaldırıldığını açık bir şekilde ifade eder:

Resulullah (s.a.v) şöyle buyurdu: "*Ey insanlar! Ben sizin kadınlarla mut'a nikahı yapmanıza izin vermişim. İyi bilin ki Allah onu, kıyamet gününe kadar haram kıldı. Kimin yanında böyle nikahlı bir kadın varsa,*

³⁰ Ahmed İbn Hanbel, a.g.e., I, 52.

³¹ Buhârî, Nikahu'l-Muharrem, I.

³² Müslim, Hac, 23.

³³ Müslim, Nikah, 19; Nesâî, Nikah, 71.

artık onu serbest bıraksın. Onlara ücret olarak verdiklerinizden herhangi bir şeyi geri almayınız.”³⁴ Hadisin bir başka rivâyetinde Sebre (r.a) der ki: “Bundan sonra Resulullah mut'ayı şiddetle haram kıldı ve bu nikah hakkında en ağır kelimeleri sarfetti.”³⁵

Bu rivâyet hiçbir yoruma gerek kalmadan, mut'a nikahıyla ilgili ruhsatın kaldırıldığını açık bir surette ifade eder.

Hz.Ali de yasakla ilgili rivâyetlerde bulunmuştur. Müslim'in kaydettiği rivâyette: “Resulullah, Hayber'in fethi sırasında, kadınlarla mut'a yapmaktan ve ehlî eşeklerin etini yemekten men etti” buyurur.³⁶ Yine Müslim'in bir diğer rivâyetinde, bu meselede müsamahası kulağına gelen İbn Abbas'a “Ağır ol, ey İbni Abbas. Çünkü Resulullah (s.a.v) Hayber günü, hem mut'ayı, hem de ehlî eşek etinin yenilmesini yasaklamıştır” der.³⁷ Beyhakî'nin bir rivâyetine göre, Hz.Ali, önce bazı kayıtlarla câiz kılındığını ancak, nikah, talak, iddet ve karı koca arasındaki miras ahkâmı nâzil olunca cevâzin mutlak şekilde kaldırıldığını belirtir.³⁸

Burada şu soru hatıra gelebilir: Mut'anın Mekke fethi sırasında da yasaklandığı sahih rivâyetlerle sabit olmasına rağmen, Hz.Ali neden bundan hiç bahsetmeyerek sadece Hayber günü konan yasağı belirtmiştir? Bu soruya, Hz.Ali'nin üç gün gibi kısa bir müddeti içine alan izni işitmemiş olabileceği söylenecek cevap verilmiştir.³⁹

İbn Hazm, Hz.Ali'den gelen rivâyetleri şöyle değerlendirir: “Bu mesele üzerine Hz.Ali'den birçok yoldan hadis rivâyet edilmiştir. Bunu, ondan Kûfîler, inkâr edilmeyecek derecede meşhur ve sınırlandırılmayacak kadar çok yoldan rivâyet etmişlerdir.”⁴⁰

³⁴ Müslim, Nikah, 21; İbn Mâce, Nikah, 44.

³⁵ Tahâvî, Ebu Cafer Ahmed b.Muhammed b.Selame b.Abdilmelik b.Selame el-Ezdi, *Şerhu Meâni'l-Asâr*, Beyrut, 1979, III, 26.

³⁶ Müslim, Nikah, 29; Nesâî, Nikah, 71.

³⁷ Müslim, Nikah, 31.

³⁸ Beyhakî, Ebu Bekir Ahmed b.Hüseyin, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, Haydarabât, 1353, VII, 207.

³⁹ İbn Hacer, Ahmed b.Ali el-Askalânî, *Fethu'l-Bârî*, Mısır, 1959, II, 74.

⁴⁰ İbn Hazm, el-Hemedânî Ebu Bekir Muhammed b.Musa, *Kitabu'l-İtibar fi Beyanı Nasih ve'l-Mensuh*, Humus, 1966, s.178.

Yasak Nerede ve Ne Zaman Kondu?:

Mut'a nikahı yasağını, Hz.Peygamber'in ne zaman koyduğu hususunda rivâyetler ihtilâflıdır ve altı ayrı yerin ismi zikredilmektedir. Şöyle ki:

1) Sebre İbnu Ma'bed'in rivâyetlerinde Mekke fethi sırasında konmuştur.⁴¹

2) Hz.Ali'den kaydettiğimiz rivâyetlerde Hayber'in fethi zamanında konmuştur.⁴²

3) Seleme İbnu'l-Ekva rivâyetinde Evtas Gazvesi sırasında, (üç günlük ruhsattan sonra) konmuştur.⁴³

4) Hasan Basrî'nin mürsel bir rivâyetine göre, mut'a nikahı sadece kaza umresi sırasında cereyan etmiştir, bundan önce yasak olduğu gibi, bundan sonra da yasak olmuştur. Hasan Basrî'den gelen bu rivâyet, iki sebepten dolayı reddedilmiştir:

a) O'nun mürsel, yani hangi sahabîden aldığını belirtmeden yaptığı rivâyetler zayıftır. Çünkü o, araştırma yapmadan, rastgele kimselerden hadis almıştır.⁴⁴

b) Mut'anın Hayber Seferi sırasında haram edildiğini belirten sahih rivâyetlere muhalefet eder, dolayısıyla bu zayıf rivâyet Sahihler tarafından reddedilmiş olmaktadır.⁴⁵ İbn Hacer, bu rivâyetin sabit olduğunu farzedecek olursak şöyle yorumlarız der: "Hasan Basrî hazretleri muhtemeldir ki, kaza umresi tabiriyle, Hayber'i kasdetmiştir. Çünkü her iki sefer de aynı yıl içerisinde cereyan etti, tıpkı Fetih'le Evtas Seferininin aynı yıl içerisinde cereyan ettiği gibi."⁴⁶

5) Ebu Hureyre'den gelen bir rivâyete göre, mut'a nikahı Tebuk Seferi sırasında haram edilmiştir.⁴⁷

Bu rivâyet tahrîm hadisesinin Mekke Fethi ve Hayber sırasında vâki olduğunu beyan eden sahih rivâyetlere muhalefet etmekten başka, nazar-ı dikkate alınamayacak derecede zayıf bir surete geldiği, hadis ilmi açısından bir değer ifade etmediği belirtilmiştir.⁴⁸

⁴¹ Müslim, Nikah, 20,22,23,25,26.

⁴² Müslim, Nikah, 29.

⁴³ Müslim, Nikah, 18.

⁴⁴ İbn Hacer, a.g.e., II, 73.

⁴⁵ Bkz., Nevevî, Muhyiddin Ebu Zekeriya Yahya, **Şerhu Müslim**, Mısır, trs, IX, 181.

⁴⁶ İbn Hacer, a.g.e., II, 73.

⁴⁷ İbn Hibbân, Ebu Hatim Muhammed b.Hıbban el-Bustî, **Sahihu İbn Hibban**, Beyrut, 1987, VI, 178.

⁴⁸ İbn Hacer, a.g.e., II, 73-74.

6) Sebre İbnu Ma'bed'den Ebu Dâvud'un kaydettiği bir rivâyete göre mut'a, Veda Haccı sırasında yasaklanmıştır.⁴⁹ Ancak "daha önce yine Sebre'den kaydedilen rivâyetlerde yasağın fetih sırasında olduğu ifade edilmiştir. O rivâyetler hem daha meşhur hem daha sahihtir. Şarihler, "Rivâyetin sübutu halinde, "Resulullah Fetih günü ilan ettiği" yasağı Veda Haccı sırasında tekrar etmiş olabilir. Çünkü, Veda Haccı'na çok sayıda müslüman katılmıştı. Bunlar arasında bir kısım ahkamı duymamış olanlar da vardı. Nitekim Resulullah bu fırsatla pek çok önemli meseleyi tekrar etmiş, tebliğ etmiştir. Bu tebliğin gayesi, dinin duyurulması ve yaygınlaştırılmasıydı" diye açıklamışlardır.⁵⁰

Mut'a nikahının yasaklanma zamanıyla ilgili olarak birçok farklı rivâyetin olması alimleri farklı yorumlara sevketmiştir. Bu hususta bazı alimlerin görüşlerini zikretmek istiyoruz:

Maverdi der ki: "Mut'anın yasaklandığı yerin tayini meselesinde iki tahmin söylenebilir:

1) Yasak, daha açık olması ve daha iyi yayılması için tekerrür etmiştir. Ta ki bu yasağı duyup bilmeyen de öğrenmiş olsun. Zira her bir seferde, daha öncekilerine katılmayan yeniler bulunuyordu.

2) Mut'a birçok defa mubah kılınmış olabilir. Nitekim, bu sebeple sonuncu defada: "Kıyamete kadar haramdır" buyurulmuştur. Bu ifade daha önceki yasağı, bu sonucun hilafına, mubahlığın takip ettiğini haber verip, bu sonuncu yasağın ebedi olduğu, artık bundan sonra mubahlığın gelmeyeceğini duyurma gayesini güder." İkinci şıkkın esas olduğu belirtilir.⁵¹

Nevevî'ye göre, mut'a nikahı iki kere mubah kılınmış, iki kere de yasaklanmıştır. Müslim'de yaptığı şerhinde bu bahse şöyle bir başlık atmıştır: "Mut'a nikahı babı ve bunun önce mubah kılınp sonra neshedildiği, sonra tekrar mubah kılınp tekrar neshedildiği ve yasağın kıyamete kadar devam etmek üzere kesinleştiğinin beyanı."⁵² Nevevî, bu başlığın altına konu üzerine el-Kâdi'nın uzun bir tahlilini kaydettikten sonra kendi görüşünü kaydeder.

"Tercih edilen gerçek şudur: "Yasak ve cevaz verme iki defa vuku bulmuştur. Hayber'den önce mut'a helaldi. Bilahere Hayber günü haram kılındı. Sonra da Mekke fethinde mubah kılındı. Bu aynı zamanda Evtas

⁴⁹ Ebu Dâvud, Nikah, 13.

⁵⁰ Bkz., İbn Hacer, a.g.e., II, 74; Nevevî, a.g.e., IX, 180.

⁵¹ İbn Hacer, a.g.e., II, 74.

⁵² Nevevî, *Şerhu Müslim*, IX, 179.

günü de içine alır, çünkü ikisi birbirine çok yakındır. O sırada, üç gün sonra “kıyamet gününe kadar, ebedi olarak haram” kılındı. Bu haramlık devam etti. Öyleyse: “Mubahlık Hayber öncesine, ebedi olarak haramlık ise Hayber gününe mahsustur. Fetih gününde yapılan haram kılma da önceki yasağı te'kitten ibarettir. Fetih gününden önce bir mubahlık yoktur” demek câiz değildir. Çünkü Müslim'in Fetih günündeki mubah kılma ile ilgili olarak kaydettiği rivâyetler, bu hususta pek açıktır, bunları görmezlikten gelmek câiz değildir. Esasen mubahlığın tekrerrütmesine engel bir sebep yoktur.”⁵³

Mut'a nikahının yasaklanma vakti ile ilgili rivâyetler arasındaki ihtilaf üzerine Mâziri'nin yaptığı açıklama da burada kayda değer:

“İslam'ın başlangıcında mut'a nikahı câizdi. Müslim'de kaydedilen sahih hadislerle yasaklandığı görülmektedir. Âlimler, haramlığı hususunda icma etmiştir. İcmaya, Şia'dan bir gurup dışında hiçbir muhalefet varid olmamıştır. Onlar, bu hususta gelen bazı hadislerle yapıştılar. Halbuki o hadisler mensuhtur. Onlarda da kendileri için, mut'anın cevazına delalet yoktur. Câiz görenler bir de Nisa suresi 24. âyete yapıştılar. Mâziri bu âyetin İbn Mes'ud'a nisbet edilen daha önce zikrettiğimiz kıraatı ileri sürdüklerini kaydettikten sonra: “Oysa İbn Mes'ud'un bu kıraatı şazdır. Şaz kıraatle ne Kur'an sâbit olur, ne haberi muteber sayılır, ne de hükmüyle amel edilir” der. Mâziri sözlerine şöyle devam eder: “Bu mesele hakkında Sahih-i Müslim'de gelen rivâyetler ihtilaflıdır: Bir kısmına göre de, Mekke fethinde, mut'a'yı câiz gören kimse, bu ihtilafa takılıp hadislerin birbirine çelişkili olduğuna, bu halin sihhate zarar vereceğine hükmedebilirler. Oysa mesele öyle değil, böylesi bir düşünce hatalıdır. Aslında hadisler arasında böyle bir çelişki mevcut değildir. Çünkü Resulullah'ın onu iki ayrı zamanda yasaklaması doğrudur. İkinci yasaklama, birinciyi te'kid için yapılmıştır veya yasak iyice meşhur olsun da birinci yasağı duymayanlar da duymuş olsun diye ikinci sefer yapılmıştır. Böylece bazı râviler yasağı birincisinden, bazıları da ikincisinden işittirmiş olmalı. Her biri kendi işittiğini rivâyet etmiş ve işittiği zamana nisbet etmiştir.”⁵⁴

Mesele hakkında Kurtubî şöyle demiştir: “Bütün rivâyetler mut'anın mubahlık zamanının kısa olduğu hususunda ittifak etmiştir. Dolayısıyla o haramdır. Selef ve Halef onun haram olduğunda icma ederler. Sadece

⁵³ Nevevî, a.g.e., a.y.

⁵⁴ Nevevî, a.g.e., a.y.

Rafizilerden, nazar-ı itibara alınmaya değmeyen bazıları aksini söylemişlerdir.”⁵⁵

Zahirilerin imamı İbn Hazm da şunu söyler: “Belli bir müddet için yapılmakta olan mut'a nikahı câiz değildir. Resulullah zamanında helal idi. Allah Teâlâ Peygamberi (s.a.v) diliyle onu, kesin olarak neshetti. Mut'a kıyamete kadar haramdır.”⁵⁶

İbn Hazm'ın, *Kitabu'l-İtibar*'daki değerlendirmesinde, mut'a nikahının “sefer halinde” mubah kılındığı hususu vurgulanır:

a) İslam'ın başlangıcında ve sefer halinde mubah kılınmıştır. Mubahlığını haber veren hiçbir rivâyette, bunu mukime yani sefer halinde olmayana tanındığını ifade eden bir ibare yoktur.

b) Mut'a, birkaç kere yasaklandı, birkaç kere mubah kılındı. Resulullah ömrünün sonunda, Veda Haccında kesin yasak koydu. Veda Haccı'nda ifade edilen yasak, zaten mevcut olan yasağın te'kidine matuf değildir, ebedileştirmeye matuftur.

c) Bugün ne mezheb imamları ne de başka alimlerden hiçbiri buna mubah dememektedirler. Sadece Şia'dan bir kısım onu helal saymaktadır.⁵⁷

Mut'a nikahıyla ilgili rivâyetlerin değerlendirilmesinde Tahavî'nin görüşü, hepsini noktaliyacak mahiyettedir. Ona göre, mut'aya fetva vermiş olanların dayandıkları rivâyetlerin hepsi doğrudur, ancak bunlar neshedilmiştir. Zira mut'a nikahını bizzat Peygamber (s.a.v) yasaklamıştır. Peygamberimizin iznini ifade eden rivâyetler, yasaktan önceye aittir. Nehyden sonra o haram olmuştur ve bunun en iyi delili *Sebre İbnu Ma'bed* (r.a)'ın rivâyetidir. Birçok farklı yoldan rivâyet edilen bu hadis, hem cevâzi hem de tahrimi açık bir şekilde göstermektedir.⁵⁸

⁵⁵ İbn Hacer, a.g.e., II, 78.

⁵⁶ İbn Hazm, Ebu Muhammed Ali İbnu Ahmed, *el-Muhalla*, Tah: Hasan Zeydan, Mısır, trs, II, 141.

⁵⁷ İbn Hazm el-Hemedânî, *Kitabu'l-İtibar*, s.177.

⁵⁸ Tahavî, a.g.e., III, 24-25.

Hz.Ömer'in Mut'ayı Yasaklama Hadisesi:

Buraya kadar kaydettiğimiz rivâyetlerin bir kısmında Hz.Ömer (r.a)'ın mut'ayı yasaklamasına temas etmiştik. Hatta bir kısım sahabe, bu yasaklama ile mut'anın Resulullah tarafından yasaklanmış olduğunu öğrenmişlerdir. Şu halde son olarak, Hz.Ömer'le ilgili haberin mahiyetini de burada kaydetmekte fayda vardır. Öncelikle şunu belirtelim ki, Hz.Câbir ve Ebu Said'den gelen bir rivâyete göre, "Hz.Ömer, bu yasaklama işini, hilafetinin ortalarında ele almıştır. Dolayısıyla o zamana kadar, bilmeyerek mut'a nikahına başvuranlar olmuştur."⁵⁹ O sıralarda Kûfe'ye gelen Amr İbnu Hureys (r.a), bir câriye ile mut'a nikahı yapar ve câriye hamile kalır. Gelip durumu Hz.Ömer'e anlatır. Halife bu vesile ile, yasağın bütün mü'minlerce bilinmediğini anlayarak meseleyi hutbe konusu yapar ve herkesin işiteceği şekilde mut'a nikahının yasak olduğunu ilan eder. İbn Mâce'nin kaydına göre Hz.Ömer şöyle buyurmuştur: "Resulullah (s.a.v) bize, mut'a yapmaya üç gün izin verdi, sonra bunu haram kıldı. Allah'a yemin olsun, evli bir kimsenin mut'a yaptığını duyarsam, Resulullah'ın, mut'ayı haram kıldıktan sonra tekrar helal kıldığına dair bana dört şahit getirmedeği takdirde o adamı taşla recmederim."⁶⁰ Muvatta'nın bir rivâyetinde bu yasaktan önce yapılan mut'a nikahı sonucu hamile kalan Havle Binti Hakim'in, yasaktan sonra Rebia İbnu Ümeyye'yi şikâyet ettiğini görüyoruz. Bunu haram ve zina bilmekte kanaati kesin olan Hz.Ömer (r.a): "Bu, (Resulullah'ın haram kıldığı) mut'adır. Eğer yasağı ilanda sizden önce davranmış olsaydım şimdi sizi recmederdim" der.⁶¹

Yasak Hz.Ömer'in İctihadı Değildir:

Âlimler Hz.Ömer'in mut'a nikahını yasaklarken içtihadıyla hareket etmediğine, Resulullah'tan yasakla ilgili hadis zikrederek yasağı takrir ettiğine dikkat çekerler.⁶² Nitekim bu husus İbn Mâce'den kaydettiğimiz rivâyette açık olarak görülmektedir. Bir başka rivâyette, hutbede geçen: "insanlara ne olmuş ki, Resulullah'ın yasağına rağmen mut'a nikahı yapıyorlar?"⁶³ ibaresi de aynı hususa delil olmaktadır. Bu ibare, Hz.Ömer'i feverana getirecek bazı mut'a nikahı hadiselerinin ilk defa kulağına geldiğini ifade eder. Bunun tatbikatta olduğunu bilseydi bu kadar feveran etmez, tepkisini bu ibarelerle belirtmezdi.

Hadiseyi tahlil eden âlimler, bu durumun Resulullah (s.a.v)'ın yasağının bir kısım sahabiler tarafından işitilmemiş olduğunu belirtirler. İbn

⁵⁹ Aynî, a.g.e., XVII, 246.

⁶⁰ İbn Mâce, Nikah, 44

⁶¹ Muvatta, Nikah, 41.

⁶² İbn Hacer, a.g.e., II, 76.

⁶³ İbn Hacer, a.g.e., II, 77.

Hazm'ın, mut'ayı mübah saydıklarına dair haklarında rivâyet bulunduğunu belirttiği tabiundan Tavus, Atâ ve Said İbnu Cübeyr'in⁶⁴ de bu yasağı duymayanlardan oldukları anlaşılmaktadır. Meseleye temas eden kaynaklarda -ve bilhassa Mekkî olanların- mut'a lehine fetva verdiklerine dair ifadeler, sahabelerden -yani Hz.Ömer'in yasaklamasından- sonra da bu işe fetva verildiği düşüncesine sevkedebilir. Bu yanlıştır; çünkü, tabiun nesli sahabelerden sonra yaşayanlar demek değildir. Onlar, sahabilerin muasırındırlar. Fakat Resulullah'ı görmemişlerdir. Zikredilen ifadelerde onların Hz.Ömer'in yasağından sonra fetva verdiklerine dair bir açıklık yoktur. Demek ki, tabiundan bazıları Hz.Ömer'in yasağından önce, mut'anın yasaklandığını duymadıkları için, aynen bazı sahabeler gibi fetva vermişlerdir.

Mut'a nikahının yasaklandığını Hz.İbn Mes'ud, Hz.Muaviye ve Hz.Esma gibi bazı büyük sahabilerin işitmemiş olduklarını, bunun Hz.Ömer'in hilafeti zamanında ilan edildiğini gördük. İlk bakışta, böyle bir yasağın duyulmamış olması garip karşılanabilir. Fakat bir kısım hadisleri sonradan öğrenme hadisesinin sadece mut'a nikahına has bir durum olmayıp, başka pek çok meseleye şâmil olduğu düşünülürse şaşılacak bir şey kalmaz.

Gerçekten, başta dört halife olmak üzere diğer birçok sahabenin, bir kısım hadisleri Rasulullah'ın vefatından sonra işittiklerine dair hadis kitaplarında nice örnekler vardır. Biz burada, mevzuyu uzatmamak için hepsini kaydedecek değiliz. Fakat birkaç örnek vermekle yetineceğiz.

Haz.Ebu Bekir (r.a)'e "cedde", yani büyükanneye torundan düşecek mirasın miktarı hakkında sorulmuştu. Bu mesele hakkında Rasulullah (s.a.v)'den birşey işitmediğini belirtti ve bir öğle namazından sonra cemaata sordu: "İçinizden kim büyükanenin payı hususunda Peygamber (s.a.v)'den birşey işitti?" Muğire İbn Şu'be kalkıp, Rasulullah'ın büyükanneye südüs (altıda bir) takdir ettiğini söylemiş, Hz.Ebu Bekir'de: "Sizden kim buna şahadet edecek?" demiştir. Muhammed İbn Mesleme kalkıp Muğire'nin isabetli konuştuğunu teyid etmiş, Hz.Ebu Bekir de meseleyi buna göre bağlamıştır.⁶⁵

Haz.Ömer (r.a)'la ilgili rivayetler çoktur: Veba çıkan bir yere girilmemesi, vebanın çıktığı yerden ayrılınmaması ile ilgili hadisi⁶⁶,

⁶⁴ İbn Hazm, *el-Muhalla*, II, 141.

⁶⁵ Tirmizî, *Ferâiz*, 10; İbn Mâce, *Ferâiz*, 4; Ebu Dâvud, *Ferâiz*, 5.

⁶⁶ Buhârî, *Tıb*, 30.

Mecusilere ehl-i kitapla ilgili ahkâmın uygulanması gerektiğine dair hadisi⁶⁷, mescid inşa edilecek bir yerin sahibi razı olmadıkça istimlak edilemeyeceğini beyan eden hadisi⁶⁸, hamile kadında düşüğe sebep olana takdir edilecek ceza ile ilgili hadisi Hz. Ömer hep, Resulullah'ın vefatından sonra işitmiştir. Düşüğe bedel Resulullah'ın erkek veya kadın bir köleye hükmettiğini Muğire İbn Şu'be haber verdiği zaman Hz. Ömer, buna şahit talep eder. Muhammed İbn Mesleme şahitlik yapar.⁶⁹

Sonuç:

Günümüzde bazı insanlar Allah'ın kendilerine helal kıldığı nikahı terk ederek, gayr-i meşru ilişkilere yönelmektedirler. Bu yüzden toplumumuzda zina, fuhuş ve sapık ilişkiler alabildiğine yayılmış bulunmaktadır. Bu tür sapık ilişkilerin çoğalmasında meşru diye gösterilen fakat hiçbir meşruiyeti olmayan mut'a nikahının yaygınlaşmasının da büyük bir rol oynadığını görmekteyiz.

Bugün dindar fakat dinini yeterince bilmeyen gençlerimiz arasında meşru bir akit gibi gösterilmeye, benimsetilmeye çalışılan mut'a nikahı, esas itibarıyla, İslam öncesi Arap cemiyetinde mevcut olan nikah çeşitlerinden biri idi. Son zamanlarda mut'a nikahı meşru' bir nikahmış gibi propaganda edilmeye başlanmış ve bilhassa okuyan dindarlar arasına sokulmaya çalışılmaktadır.

Mut'a nikahı, İslam'ın başlangıcında sahabilerin savaş veya uzun seferlerde ailelerinden ayrı kalıpta zinaya düşme tehlikesi bulunduğu Hz. Peygamber (s.a.v) tarafından kısa bir süre için verilen ruhsattı. Bu ruhsat daha sonra Hz. Peygamber tarafından kaldırılmış ve kıyâmete kadar haram olduğu belirtilmiştir. Bütün İslam âlimleri mut'anın haram olduğunda ittifak etmişlerdir.

---

⁶⁷ Muvatta, Zekat, 42; Şafii, *er-Risale*, Beyrut, trs, s.240.

⁶⁸ İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-Kübra*, IV, 21,22.

⁶⁹ Müslim, Kasame, 39.

KAYNAKLAR

- Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned*, Beyrut, trs.
- Ateş, Süleyman *Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri*, İst, 1989.
- *Kur'an-ı Kerim ve Yüce Meali*, İst, 1983.
- Ateş, Ali Osman, *Sünnetin Kabul veya Reddettiği Cahiliye ve Ehl-i Kitab Örf ve Adetleri*, (basılmamış doktora tezi, İzmir, 1989).
- Aynî, Bedrüddin Ebu Muhammed Mahmud b.Ahmed, *Umdetü'l-Kârî Şerhu Sahihi'l-Buhârî*, Beyrut, 1348.
- Beyhakî, Ebu Bekir Ahmed b.Hüseyn, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, Haydarabât, 1353.
- Buhârî, Ebu Abdillâh Muhammed b.İsmail, *el-Câmi'u's-Sahih*, Çağrı Yayınları, İst, 1981.
- Canan İbrahim, *Hadis Ansiklopedisi, Kütüb-i Sitte*, Akçağ Yayınevi, İst, trs
- el-Cassas, Ebu Bekir Ahmed b.Ali er-Râzî, *Ahkâmu'l-Kur'an*, Beyrut, trs.
- ed-Dehlevî, Şah Abdülaziz, Gulam Hakim *Muhtasaru't-Tuhfeti'l-İsna Aşeriyye*, İst, 1976.
- Ebu Dâvud, Süleyman b.el-Eş'as es-Sicistânî, *Sünenü Ebî Dâvud*, Çağrı Yay, İst, 1981.
- İbn Hacer, Ahmed b.Ali el-Askalânî, *Fethu'l-Bârî*, Mısır, 1959.
- İbn Hazm, Ebu Muhammed Ali İbnu Ahmed, *el-Muhalla*, Tah: Hasan Zeydan, Mısır, trs.
- İbn Hazım, el-Hemedânî Ebu Bekir Muhammed b.Musa, *Kitabu'l-İtibar fi Beyanı Nasih ve'l-Mensuh*, Humus, 1966.
- İbn Hibbân, Ebu Hatim Muhammed b.Hibban el-Bustî, *Sahihu İbn Hibban*, Beyrut, 1987.
- İbn Kesir, İmâduddin Ebu'l-Fida, *Tefsiru'l-Kur'ani'l-Azîm*, Beyrut, 1966.
- *Tefsiru'l-Kur'ani'l-Azim*, Çev: Bekir Karlığa-Bedrettin Çetiner, Çağrı Yay, İst, 1984.
- İbn Mâce, Ebu Abdillâh Muhammed İbn Yezid el-Kazvîni, *Sünenü İbn Mâce*, Çağrı Yayınları, İst, trs.
- İbn Sad, Ebu Abdillâh Muhammed, *et-Tabakâtü'l-Kübrâ*, Beyrut, 1960.
- Müslim, Ebu'l-Hüseyn Müslim el-Haccâc b.Müslim el-Kureyşî, *Sahihu Müslim*, Thk: M.Fuad Abdulbakî, Çağrı Yayınları, İst, 1981.
- Nesâî, Ebu Abdirrahman Ahmed b.Şuayb, *Sünenü'n-Nesâî*, Çağrı Yay, İst, 1981.
- Nevevî, Muhyiddin Ebu Zekerîya Yahya, *Şerhu Müslim*, Mısır, trs.
- Şafii, Muhammed b.İdris, *er-Risale*, Beyrut, trs.

- Tahâvî, Ebu Cafer Ahmed b.Muhammed b.Selame b.Abdilmelik b.Seleme el-Ezdî, *Şerhu Meâni'l-Asâr*, Beyrut, 1979.
- Tirmizî, Ebu İsa Muhammed b.İsa b.Sevre, *Sünenü't-Tirmizî*, Çağrı Yay, İst, 1981.
- Zerkânî, Ebu Abdillâh Muhammed b.Abdilbaki b.Yusuf, *Şerhu Muvatta*, Mısır, 1962.